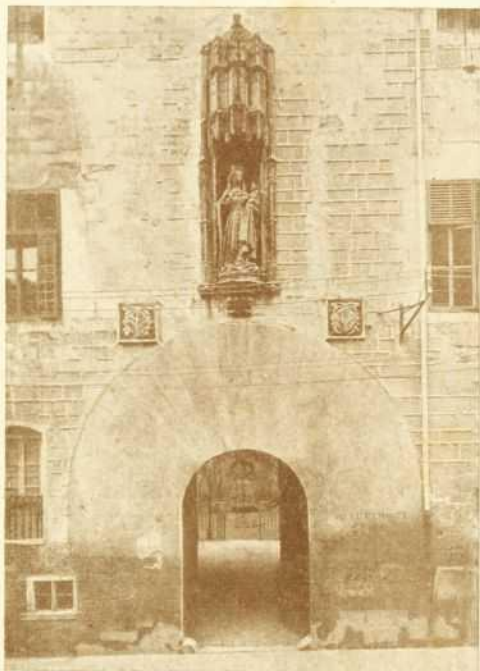

Vida i Vida

Any II - Núms. 26 i 27

PREU: 35 cèntims

MOBLES CASA SENTIS

ENFRONT A LA CATEDRAL : LLEIDA

FARMACIA

DE

JOSEP M.ª TARRAGÓ

LABORATORI
D'ANÀLISIS
QUÍMICS
INVESTIGACIONS
CLÍNiques

MAJOR 70 TELEFON 123

LLEIDA

Tocineria i Pesca salada

MAGDALENA MIRÓ

VDA. DE CUETO

Estereria, 3

LLEIDA

Rafael Bosch

Sastre

Sant Antoni 17 Lleida

URALITA

Material compost exclusivament d'amiant i ciment.
Placa ondulada CANAleta, per a cobertes.
Tuberics per a baixades d'aigua i dipòsits lleugers.

URALITA S. A. Sucursal a Lleida: Rambla Ferran, 61

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ

Plaça del
Pintor Morera
Telèfon 9

Vida Lleidatana

Revista quinzenal il·lustrada

ABONAMENT

Cistat: 3'50 ptes. semestre
Fura: 6'00 ptes. any
Pagament a la lletra

Els treballs es publiquen sota la responsabilitat de llurs autors : No es retornen els originals ni s'entaula correspondència sobre els mateixos

Sumari

A la coberta: Façana de l'Hospital de Santa Maria. — La ginesta (Editorial). — Muntaner, gran cronista català (fragments de la Crònica). — Autògraf de Joan Estelrich. — La vida a la Lleida antiga: El peix, per *Elies Serra i Ràfols*. — Purificació, per *Mn. Antoni Navarro*. — Què és i diu «L'Atlàntida», per *Waldir de Marials*. — La presó de «Lleida» (?), per *Josep Piñol*. — La Catedral nova (gravat). — Comtats d'Urgell i Pallors. — La sabonera d'argent, per *Le Colonel de Seigné*. — Les exposicions, per *Argos*. — De l'homenatge al Canonge Collell. — Les publicacions. — Refraner, per *J. Anyell*. — Noticiari.

LA GINESTA

La ginesta altra vegada!

La ginesta amb tanta olor.

Si, la ginesta altra vegada, la ginesta ara i sempre més, que és flor que ens porta llum als ulls i omplena de neguits el cor, que és la bell-parlera que feu cantar al poeta d'una faiso insuperable i reveladora, que és la flor de serralada que s'abeura amb les blavors del mar i la celistia, però que no tem, valerosa, endinsar-se en la terra i buidar arreu el sà optimisme que l'envolta.

L'hem vist créixer ràpidament en nostra contrada; el tronc tot sarmentós ens apar crescut en mig de tortures i de sofriments; els freds d'aquestes terres tampoc la planyen, mes així i tot, com llances que s'enlairen, mostra anyaiement uns brins de verdor adolescent que no han de trigar massa en vestir-se de festa, i quan el sol comença a donar a la terra aquella cremor roenta dels flocs eixuts d'aigua i pobres d'herbei, quan més difícil apar una primavera florida, comencen les clapes grogues a endiumenjar les muntanyes, i aquells brins rígids es colltorcen amb el pes de tanta flor daurada, i en l'ambient s'hi respira tota sa olor, que generosa escampa.

Oh! la nostra flor de ginestera, que floreix arreu de la terra catalana i a tots ens parla de la mateixa manera; oh! la bella flor que en la Diada de Corpus embauma l'aire i encatifa la terra fent més alegroi i majestuós, encara, el pas del Sant Cos per entre les multituds; oh! la bella flor pairal, portadora d'alegria als qui amorosos anem a cercar-la, com no ens ha de presidir si amb el neguit porta dolcesa, i qui serà gosat de no dir a sa presència:

La ginesta altra vegada!

La ginesta amb tanta olor.

Es la meua enamorada

que ve al temps de la calor.

Muntaner, gran cronista català

Heu's aquí un fragment de la «Crònica» de Muntaner, que esdevé un model de prosa i és espill d'aquella alta espiritualitat que menava al gran rei Jaume I i que en més d'un cop el feu obrar amb no massa encert. Les lliçons de l'avior són sempre dignes d'estima, i més encara si són trameses amb un català tan bell com ho és aquest. Cal remerciar a la benemèrita «Editorial Barcino» la publicació que n'acaba de fer en un dels seus volums de la Col·lecció Popular, i més encara tenint en compte que l'edició ha estat portada a terme a base d'un important manuscrit medieval.

Múrcia poblada de catalans

Emperò con aquesta ciutat fo així partida, lo dit senyor rei la poblà de les sues gents; e a pocs dies los sarraïns veeren que entre ells e los crestians no podia haver bona companya en la dita ciutat; demanaren e suplicaren al dit senyor rei que li plagués que presés la llur part de la ciutat, e que la poblàs de qui ell tengués per ben, e els donàs un raval en què ells se poguessen murar a estar segurs. E lo dit senyor rei ab plaer que n'hac, obeí les llurs pregàries e donà'ls un raval de fora la ciutat, que ells muraren, qui ha nom la Reixaca, e aquí ells se mudaren. E així la dita ciutat de Múrcia fo presa per lo dit senyor rei En Jacme d'Aragon en lo mes de maig de l'any mil dos cents seixanta sis.

E con la dita ciutat hac presa, poblà-la tota de catalans, e així mateix Oriola e Elx, e Alacant e Guardamar, Cartegènia e los altres llocs; sí que siats certs que tots aquells qui en la dita ciutat de Múrcia en los davant dits llocs [són], són vers catalans e parlen de bell catalanes del món, e són tots bons d'armes e de tots fets. E pot hom bé dir que aquell és dels graciosos regnes del món: que en veritat vos dic que entre tot lo món lo ne altre no pot saber que dues províncies sien mellors ne pus gracioses de totes coses com són lo regne de València e el regne de Múrcia.

El rei Jaume dona Múrcia als seus gendres

E con lo dit senyor rei hac poblada la dita ciutat de Múrcia e los altres llocs, ell lliurà-ho tot, e la sua part e l'altra, al senyor rei de Castella, son gendre, per ço que tot ensems se pogués ajudar, que els uns ajudassen als altres. E senyaladament lliurà a son gendre, l'infant En Manuel, Elx, Vall d'Eila e de Noella, Asp, Petrer. E lo senyor rei de Castella, don Alfonso, feu així mateix lo dit infant En Manuel adenant de tota la sua part. E així totes les terres se ajudaren e es defensaren dels moros, los uns ab los altres.

Emperò, ab aquella covinença, lliurà lo dit senyor rei En Jacme d'Aragó la sua part del regne de Múrcia a son gendre lo rei don Alfonso de Castella e a son gendre l'infant En Manuel: que tota hora que ell lo volgués cobrar que li ho retessen. E així li ho prometeren; e d'açò es faeren bones cartes. Sí que per aquesta raon la casa d'Aragó ha cobrats los dits llocs, e foren cobrats segons que avant jo us diré con temps e lloc serà.

Repartiment de la procuradoria del regne

E con lo dit senyor rei d'Aragon hac los damunt dits llocs ordonats, e poblats, e establits e lliurats als d'avant dits senyors sos genres, ell se'n tornà al regne de València. E en la ciutat de València ell manà ses corts. E ajustaren-s'hi molt grans gentis; e en la dita cort foren los infants sos fills qui amb gran plaer estegren ab lo senyor rei llur pare e ab tots los barons, rics-hòmens, cavallers e ciutadans. E la festa fo molt gran qui per totes les

gents se féu en la dita ciutat; e no era meravella: que tantes de gràcies los havia Déu feites a tots que molt se devien alegrar en Déu e en lo senyor rei e en los senyors infants.

En aquella cort ordenà lo senyor rei que féu procurador e vicari general lo senyor infant En Pere, del regne d'Aragó e del regne de València e de tota Catalunya estrò al Coll de Panissars; e així mateix féu vicari general e procurador lo senyor infant En Jaume, del regne de Mallorca, de Menorca e d'Ivica e del comtat de Rosselló, e de Conflent, e de Cerdanya e de Montpeller, per ço que cascuns viasquessen així com a senyors ab les reines llurs mullers, e los infants e infantes llurs, e que les terres ne fossen mils regides e governades, e que ell en sa vida veés e conegués lo bon seny e el bon recapte e el bon regiment de cascuns. Con s'ats certs que jamés no pot hom conèixer null hom, de qualque condició sia, estrò hom li dona poder; e tantost con a la persona sia donat poder, quisvalla sia, hom o dona, tantost porets conèixer lo seu recapte. Perquè lo dit senyor volc açò ordonar e complir, e així mateix per ço que ell pogués haver repòs e anant deportant e visitant tots sos resgnes e les altres terres.

E així la dita cort amb aquesta ordinació, de què totes les gents foren molt pagats, partiren-se'n cascuns, e anaren-se'n en llurs ofers. E lo dit senyor rei anà visitant totes ses terres ab gran goig e ab gran alegre; e lla on sabia que eren les reines nores sues e sos nets, anava'ls visitant e agraciant e fàia gran festa ab ells e ab elles.

La primera pàgina de la Crònica de Muntaner. La miniatura representa el gran cronista escrivint el seu llibre. (Manuscrit del segle XIV)

GLOSSARI

DE PARAULES EMPRÀDES EN ELS PRECEDENTS FRAGMENTES QUE NO S'AJUSTEN, PER LA FORMA O PEL SIGNIFICAT, AL CATALÀ MODERN, I EL SEU EQUIVALENT

con, quan.

presés, prengué.

hac, tingué.

adentat, cap de les forces que defensaven la frontera.

estegren, estigueren.

feites, fetes.

recapte, capteniment, comportament.

volc, volgué.

Meravella i tristor són els
sentiments que ens acompanyen
en visitar la cella sen. de
lleida. Meravella de l'art que
creà el nostre poble. Tristor
immens de la dissort histò-
rica, que portà tals profana-
cions. Moltes coses tenim que
restaurar del nostre patrimoni
artístic Però moltíssimes més
encara en tenim de restaurar
Bona la nostra ànima, si volem
fer a ésser dignes del nom
de la ciutat alada

Joan Estelrich

La vida a la Lleida antiga

El peix

És sabut que els municipis medievals tenien costum de reglamentar minuciosament, fins els darrers detalls, el comerç dels queviures i altres coses de primera necessitat. L'actual règim (més o menys rigorós) de taxes, és quelcom per l'estil, encara que molt atenuat comparat a la reglamentació d'aquell temps. D'altra banda, encara que això es feia per a protegir el consumidor contra les fluctuacions de la llei de l'oferta i la comanda, els mateixos municipis tenien una de llurs principals fonts d'ingressos en els monopolis d'alguns d'aquests gèneres i les impositcions sobre d'altres, com és ara a Lleida, els forments i el vi, respectivament.

Així, doncs, les nombroses disposicions que hom dictava sobre queviures ens poden donar alguna curiosa notícia del consum que se'n feia a la ciutat. Avui direm quelcom del peix, no del peix del riu que sens dubte també es consumia, com deixen entendre alguns acords, sinó del peix de mar.

A primer cop d'ull, tenint present la distància i els mitjans de comunicació propis de l'època que ni permetien una conducció ràpida en carro, sinó en cavalleries, sembla impossible que hom mengés peix de mar, que devia arribar cult, sobretot a l'estiu. Però es coneix que hom no mirava gaire prim en aquests detalls. Vegi's, sinó, un eloqüent acord, del 25 de maig de 1431, pel qual es posen dues noves taules a la *boqueria* per a «vendre lo pex que més avant de i-dia auria stat en la pescateria, com los pescaters qui venen aquell, ne abusen fort mal, com venen lo pex que aura dos o tres dies o pus que ja és acl, hi és molt pudent, ab certes maneljes que y fan dins la dita pescateria al for (preu) de aquell qui ve bó e fresch de la mar». Les dues taules noves «sien fetes la huna prop lo peu de l'arch del honorable en Benet Dolzmeles e l'altre a l'altra part delà, prop lo portell qui passe de la carrera mijana (carrer major?) en lo cobertiç damunt, ves de casa de l'honorable Francesc Marçal» (1). Aquests dos honora-

bles deurién haver d'aparedar les finestres si volien passar a la casa llur. Pel demés ja veiem com això de les injeccions i altres potingues per a aguantar el peix passat no era pas del tot desconegut en aquells temps d'innocència.

Així i tot altres vegades hom parla de *peix no fresc* i, per fil, fins de *peix podrit* en alguna ocasió (2). Generalment, però, l'única cosa que preocupava era la qüestió del preu. En ple estiu, pel juliol de 1444, hom parla del «gran abús que's comet per los qui venen lo peix, que mesclen lo qui's ven a set ab lo qui's ven a-x-», el de-vj (sis) ab aquell qui's ven a-viii-, ab tornes hi en altra manera fort lesiva e scandalosa». Es mana que d'ací avant «los pescaters venen quiscuna natura de pex separat e quiscú a son for, al for que és taxat, e que de pex [d'] un for no sie feta torna... en pex d'altre for sots fau (multa) de-v. sous» (3). Els preus enumerats es refereixen a diners, i cada dotze feien un sou.

D'on venia aquest peix que, sembla, era un article de tan gran consum? Ho sabem per una notícia força més antiga, de 1372. El 18 de desembre el Consell feu una «letra de prechs, de part de la Cort (del jutge) e dels pahers al dit en Guillem de Jorba, que a ell plae que besties ni persones que sien de Tamarit ni del Camp que aporten pex ni victualla a la Ciutat, no vuylle dagnificar en res, car d'açó farà plaer e servey a la Ciutat». I per si aquestes bones i corteses raons no feien prou efecte, hi afegeixen unes convenients amenaces (4).

El peix venia, doncs, com ara de la banda de Tarragona, però especialment de la vila de Tamarit, avui morta i abandonada. I es veu que el camí no era gaire segur.

ELIES SERGA I RÀFOLS.

(1) Prohoménies, 1430-38, f. 17 v.º

(2) Consells, 1441-42, f. 33 v.º, i íd. 1481-83, f. 9 v.º

(3) Consells, 1444-45, f. 14 v.º

(4) Consells, 1372-73, f. 46 v.º

Purificació

A l'exquisit poeta llei-
datà J. Estadella Arnó

Humil com un pregadéu,
matiner com una alosa,
aniré a trobar la neu
dins de l'obaga reclosa.

Veuré la cara de Déu
reflectada en cada cosa,
car mon ull serà nedeu
i una ruta lluminosa.

Al retorn vindran amb mi
les àligues i les feres
i l'estrella del matí;

d'una nova creació
trobaré les flors primeres
ungides de resplendó.

Mn. Antoni NAVARRO.

QUÈ ÉS I DIU «L'ATLÀNTIDA»

De tothom és arreu ben coneguda *L'Atlàntida* del patriarca dels nostres poetes mossèn Jacinto Verdaguer. Per ço no volem escriure aquí cap ratlla de crítica literària parlant del seu meritíssim poema, sinó tan sols unes humils pensades sobre el què vol dir psicològicament la gloriosa producció verdagueriana.

Cal constatar que *L'Atlàntida* no és pas un poema èpic qualsevol. És dels anomenats de primera magnitud. És un germà bessó dels d'Homer i del de Virgili als quals sobra en dinamisme poètic. D'això no en dubta pas ningú avui; per ço en totes les llengües d'ara s'és traduïda. I les nacions que la llegeixen, en trobar-hi aquelles imatges, que de tan grans com són un cel demanen per posar-s'hi, un món per peanya, les amplíssimes auriòles de l'arc de Sant Martí per coronar-se i les riuades d'or del sol per vestir-se, diuen: —D'on és nada aquesta admirable meravella èpica? Quin és el sí que l'infantà? O què gloriós que en deu ésser, què gran, què excel·lent, car en valua literària, d'una sola gambada ha pujat tots els graons del tron on hi ha la seu de l'anomenada altíssima!

En totes les terres ibèriques cap poema èpic no hi havia fins que *L'Atlàntida* magníficament florí, com una palmissa enlairadíssima que porta per fruits les corones de la immortalitat. La qual cosa vol significar i dir que fins ara l'ànima de les terres era avergonyida amb l'esterilitat en obres d'alçada cabdal. No podia concebre idees mares, que posades a la llum, obra perfecta fossin. Fins ara fa cinquanta anys, Ibèria era desconeguda èpicament. Això era un gran dol i ultra d'això una vergonya.

Catalunya fou qui li llevà aquesta deshonorança escrivint *L'Atlàntida*; la concepció de la qual és tan poderosa, porta tanta embranzida que d'admiració enlluernà els pobles.

Després d'haver-la llegida ben deturadament i concirosa, l'enteniment i el cor es troben sota la mateixa aclaparadora admiració que n'haurien si haguessin contemplat com un gegant arrabassant bocins de Montserrat de la grandària de son Cavall-Bernat posseís potència per llançar-los cel amunt amb la facilitat amb què un pastor hi venta, amb sa fona, un còdol llis de riera.

Aquest és el dinamisme psicològic de *L'Atlàntida*.

Ara hom diu: l'ànima que fa grandàries, cal que d'excel·lent grandària sia; l'ànima que fa gosadies poderoses, cal que sia gosaradament poderosa; i l'ànima que sangs de fortituds admirables dona, cal que amb raigs d'aital llei bategui son cor.

Tot això, doncs, és Catalunya, car Ella tingué sí prou ample per concebre llavor de força esponsorosa aital, que en pujar a l'escat fou *L'Atlàntida*, on hi batega el que és potent, el que és fort, i el que és grandíols amb alenades de gegants. I si hom digués que aquesta florida èpica és el Verb de Catalunya?

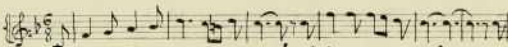
Qui així pensa, pensa sàviament i honorable; i ret, encara que secretament, el millor homenatge que es pot retre a Verdaguer; car aquest venerable i exemplar prevere ha dit arreu del món, amb sa producció literària, que Catalunya és la *Pubilla* de les terres ibèriques dins les lletres èpiques i que té potència més excel·lent, més forta, més seva que les restants germanes que Déu li donà.

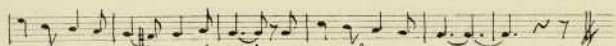
L'Atlàntida, doncs, és la plenitud de l'esperit català; esperit que posseeix aital plenitud, de raça d'herois és; i aquesta en sos obrars i fers, coses de mig déus plasma. Cal dir, doncs, que *L'Atlàntida* és la plasmació de la sobirania literària de Catalunya damunt tota l'Ibèria; i també la consagració de la fecunditat beneïda que Déu li donà fent-la ètnicament, una, inconfundible, gran, rica i plena.

Cal, doncs, honorar Verdaguer i la seva *Atlàntida* en aquest cinquantenari d'homenatge, sota el caire psicològic ací escrit. Prou ho sap Déu que és el millor!

WALDIR DE MARIALS.

La Presó de Lleida (?)

Arx calma
a la ratlla de França, le-ré! n'hi ha una gran presó — que

mai hi manquen pre-sos, le-ré! que mai n'hi manquen, no!...

A la ratlla de França
n'hi ha una gran presó
que mai hi manquen presos,
que mai n'hi manquen, no!
Els trenta tres que n'eren
tots canten la cançó.
La Dama està en finestra
i escolta la cançó;
els presos que la veuen
ja en paren la cançó.
— Cantau, cantau, els presos,
els que estau en presó,
— Com no hem de cantar, nantros,
els que estem en presó!
— Jo ja ho diré al meu pare
perquè me'n faci el dò:

— Ai, pare, el meu bon pare!
me n'heu de fer un dò.
— Ai, filla Margalida,
quin dò t'hai de fer jo?
— Ai, pare, lo meu pare,
jes claus de la presó!
— Ai, filla Margalida,
això no pot ser, no!
Demà serà diumenge
i els penjarem a tots.
— Ai, pare, lo meu pare,
no em pengeu l'amador.
— Ai, filla Margalida,
quin és ton amador?

— Tocador de guitarra,
aquell del cabell ros.
— Ai, filla Margalida,
aquell primer que tots.
— Ai, pare, lo meu pare,
penjau-me'n a mi i tot!
A cada cap de forca
ficau-hi un pom de flors.
De blanques i vermelles
i diferents colors.
La gent que passaran
diran: — Què ha estat això?
— La pobra Margalida
s'ha perd per l'amador.
A la ratlla de França
n'hi ha una gran presó.

Entre la desena de variants inèdites que tenim recollides de la que ha esdevingut una de les més conegudes cançons populars nostrades, l'immensa majoria de les quals segueixen l'atribució lleidatana de la llegenda, n'hi ha dues que assenyalen una més autèntica versió original. En tenim una d'Alpens (Lluçanés) que comença:

En els portalets de França...

La recollírem ara fa tres anys i comprova a posteriori ço que direm ara.

Cap alts de l'any 1910 una no'eta d'uns onze anys va cridar fortament la meua atenció envers una cançó que cantava d'un aire tan popular i típic que em decidí a escorcollar-ne la procedència i fer-ne una petita col·lecció amb altres cançons que no em fou difícil afegir-hi en pocs dies. S'esqueia això en un poble del baix Priorat, vora la ribera de l'Ebre.

La meua condició de lleidatà va fer-me posar esment, per sobre de totes, en l'ani-

mosa cançó que avui es publica perquè corresponia a la tan coneguda amb el nom de «La Presó de Lleida». La melodia és tota una altra; si bé no s'adiu tant com la que s'és feta vulgar, amb la tendra tragèdia de què ens dóna compte la lletra, resulta, no-res menys, bonica i escaienta, i m'ho semblava més encara a mf, aleshores, lluny de la meua nadiua ciutat, quan la cantaven a cor les col·les de trencadores d'amelles de Torre de l'Espanyol.

En recollir-la, em sorprengué el primer vers, que diu:

A la ratlla de França...

Immediatament vaig recordar una conversa amb l'avui malaguanyat i dilectíssim amic Enric Arderiu, la fatal absència del qual trobo cada dia més desolada.

L'Enric Arderiu tenia una poderosa cultura històrica no sols per la seva qualitat d'Arxiver intel·ligentíssim, sinó sobretot pel seu patriotisme seren i les seves aficions

espontànies. Era, doncs, natural que li hagués estranyat en una cançó referent a Lleida, l'existència de la senyoria d'un Baró, que la cançó comporta, exercint jurisdicció criminal.

Lleida era una ciutat reial. La nostra Carta de Població reserva l'administració de justícia de la urbs al seu donador, el Comte de Barcelona i al d'Urgell, feudatari del primer, que ben prest prengué a son càrrec exclusiu la senyoria de la ciutat, a la qual dóna l'institució de la seva Cúria per tal d'exercir-hi les funcions judicials.

No existia, doncs, a Lleida, cap Baronia que exercís jurisdicció en les seves presons ni era possible que a la nostra ciutat existís una presó en la que no hi mancaven presos perquè

...Prou n'hi porta el Baró!...

El nostre enyorat Arderiu estimava possible que una senzilla corrupció fonètica ha-

gués posat Lleida allí on devia haver-hi, tal volta, Llívia. Així és que fou amb alegria que vaig donar-li compte de la versió iberenca de la cançó, que posa el fet de l'amorosida i bona Margarida «a la ratlla de França».

Llívia és frontera des del desgraciat Tractat dels Pirineus en què foren sacrificats per l'ignorància llegendària de la diplomàcia cispirinenca, després de la guerra dels Trenta Anys.

Però abans d'aquest conveni franco-espanyol, fatal per a Catalunya, era ja a uns deu quilòmetres del Comtat de Foix. Feia, doncs, molt de temps que podíem considerar Llívia com «ratlla de França», i l'hipòtesi de l'amic Arderiu pot ésser una solució històrica de la cançó que ben a tort es creu pot referir-se a la nostra ciutat.

JOSEP PIÑOL.

La Catedral nova de Lleida

Comtats d'Urgell i Pallars

Nostre estimat company, senyor Antoni Bergós, ens ha tramès les dues lletres que donem a continuació, el contingut de les quals creiem interessarà fortament als nostres lectors per tal com ve a refermar el dubte que teníem respecte l'autenticitat dels escuts de Pallars i Urgell, els quals, segons demostra el senyor Baró de Valdeolivos en la seva resposta al nostre company, estan equivocats en el segell de la Diputació. — N. DE LA R.

Sr. D. Fco. Otal, Baró de Valdeolivos.

Benvolgut i admirat amic: Tinc els meus dubtes respecte la forma com estan representats els escuts de Pallars i Urgell, que hom pot veure en el segell de la Diputació i a les vidrieries instal·lades en el Saló de Sessions.

Seria desig meu que vós, amb els vostres alts coneixements heràldics, donéssiu el vostre parer en aquesta qüestió, per tal de posar les coses al seu lloc, puix seria imperdonable que desconeguéssim la veritable representació dels esmentats escuts.

Crec aquesta una qüestió abastament interessant, per tal com ajuda al recobriment nostrat, per a que sia portada a les planes de la revista VIDA LLEIDATANA en les quals, si no hi teniu inconvenient, serà publicat el vostre parer.

Aprofita aquesta avinentesa per saludar-lo cordialment, *A. Bergós i Massó.*

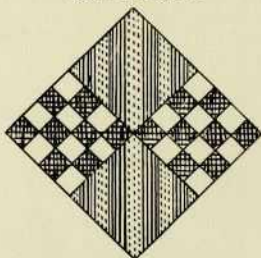
Sr. N'Antoni Bergós.

Estimat amic: Em demana la meua opinió referent als escuts d'Urgell i Pallars que, entre altres, es troben a les portes vidrieres de la Diputació i del Museu Morera; com vostè, crec que ambdós estan equivocats i vaig a explicar-me començant pel d'Urgell.

Segons el raïllat que porta el quarter corresponent a Urgell es dedueix que l'escut és flanquejat; el front i punta, or, quatre pals de gilella; els flancs, escaquejat de plata i sabla (negre); si en lloc dels escacs blancs els haguessin posat plens de punts que representen or estarien en lo cert i així i tot encara, no són les armes pròpiament dites d'Urgell sinó combinades d'Aragó i Urgell; les primitives armes foren sols els escacs, com pot veure's en els segells que encara es conser-

ven dels primitius comtes, penjant amb cinta groga i negra (colors dels escacs) en els documents de la seva època; a l'afeminar-se

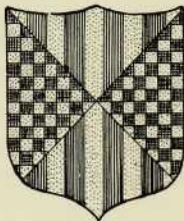
COMTE D'URGELL

Escut heràldic mal interpretat

el cognom en el segle XIII una comessa va casar-se amb un Cabrera i combinaren l'escut amb una arma que era or i una cabra pas-

COMTE D'URGELL

Quatre pals de gilella sobre camp d'or, i escacs de sabla i or, a dreta i esquerra, flanquejant-lo.

sant, de sabla: bordura componada de sabla i or; posteriorment, en el segle XIV va casar-se

la Comtessa d'Urgell amb Alfons IV d'Aragó; deixant al seu fill Jaume el Comtat; des d'eixa època ve usant-se l'escut flanquejat pel seu enllaç amb la casa Reial d'Aragó; quins són avui els descendents del comte En Jaume, germà de Pere IV? El nét del comte En Jaume, anomenat com ell Jaume (morí presoner a Xàtiva el dia 1 de juny de 1455) derrotat per Ferran d'Antequera i deixant al morir quatre filles: Isabel, Leonor, Joana i Catarina. Alfons, successor de Ferran, se'n feu càrrec i procurà col·locar-les com el seu rang requeria: Joana, que fou la tercera, va casar-se primer amb el comte de Foix en 1455, vídua als nou mesos i sense successió, es casà novament en 1444 amb Joan Ramon Folch de Cardona, IV comte de Cardona i Prades,

puix era fill de Joan III, comte de Cardona i Joana, comtessa de Prades i germana de D.ª Margarida, muller que fou del Rei Martí. Isabel va casar-se amb Pere, Regent de Portugal. Leonor es casà a Itàlia amb Ramon de Ursino, Comte de Nola, Duc d'Amalfi; Catarina morí soltera. D'això es dedueix que la casa d'Urgell passà a la de Cardona, aquesta es va unir amb la de Segorbe i, per últim, i sempre per enllaç, va passar a la casa de Medinaceli, on es conserva en l'actualitat; l'escut d'Urgell combinat amb Cardona, Prades, Aragó, Comares i altres cognoms, pot veure's a Poblet, on encara es conserva en el panteó que allí tenien els Ducs de Segorbe i Cardona, al costat de l'epístola i sota del panteó reial.

COMTE DE PALLARS

L'escut heràldicament mal interpretat

L'escut del Comtat de Pallars, segons les vidrieries, és àguila pasmada, carregat el pit d'un escut vermell amb una barra i sobre ella una cinta ondulada; el que jo he trobat en les meves investigacions és com segueix: escut or, àguila espleiada, sabla, carregat el pit amb escut de güella i en ell tres palles d'or posades en banda; aquest escut també es troba a Poblet junt als altres que hem dit al tractat d'Urgell, puix el Comtat de Pallars el confiscà el rei Ferran el Catòlic a l'últim comte Hug Roger, en 1492, per haver-se sublevat contra ell i convertit en marquessat el donà a Joan Folch de Cardona i Duc de Cardona, fill del IV Comte i de la Comtessa d'Urgell

D'or, amb àguila bicéfala, coronada i membrada d'or, armada de sabla; al pit, escut de güella, amb tres palletes d'or en banda.

D.ª Joana; de manera que unit Pallars a Cardona i Urgell es conserva, com he dit, en la Ducal de Medinaceli.

Suposo hauré interpretat bé els seus detalls. Aquest seria el meu major plaer, i ja sap pot disposar sempre i com li sembli del seu afm. amic q e. s. m., *Valdeolivos*.

Ciutat, 15-5-1297.

Dret és l'art de la bondat i de l'equitat.
JUSTINIÀ.

LA SABONERA D'ARGENT

Estimadíssima:

Obrireu aquesta capsa i sentireu com s'escampa al voltant vostre una flaire a l'ensem intens i suau; és la gosadía d'un moment la d'aquesta flaire; ha passat força temps amagada, tancada dintre la capsa, tot esperant el dia vostre.

Hi ha encara el perill de no haver encertat amb aqueixa flaire el vostre gust; allavors tingueu paciència; aviat s'esvaïrà i no en tindreu ni tan sols el mal record.

Alxí l'afecte, també, anys sencers guardat, amagat, creixent, fent-se tresor per a mostrar-se, flairós, un dia d'homenatge; desitjant-lo, somniant-lo, pensant-hi, com a sola glòria desitjadora, en ésser ben acullit; pot, però, com el perfum desencertadament triat, ésser rebut malagradósament; allavors tota esperança se n'és perduda.

Emperò no de-per-tot és l'afecte com el perfum; la seva fi no és pas ésser agradós, emperò ésser; rebutjat, no s'esvaeix pas; es concentra; deixareu oblidada la casa i, temps corrent-hi, no hi trobareu perfum; deixareu oblidada l'ànima que estima i si, passats dies, anys, segles — segles, que és ànima i no mor —, voleu, un altre cop, obrir-la, hi trobareu sempre amatent, flairós, intens i suau a l'ensem, aqueix afecte, a tall d'una matèria tova, flexible, de la qual es pot fer indistintament l'afalac que consola, el sacrifici secret que enclou la vida sencera, i la supressió de si mateix que és seguir eternament tancat, sense donar a sentir la seva flaire de por de renovar-ne el mal record.

Perdoneu: no puc estar-me d'ésser sempre, a desgrat meu, allò tan oposat a la meua carrera: filòsof; i, amb ocasió d'una capsa per al sabó us faig una lliçó fastiguejant de filosofia. I no tinc cap remei; m'obriréu anys passant, i hi trobaréu, dintre meu, el mateix, l'invariable lliçó i grat sia Déu que aquesta capsa que és el meu cos no durarà molts anys.

LE COLONEL DE SEVIGNÉ.

LES EXPOSICIONS

PINTURES D'ENRIC PORTA

Enric Porta ens mostra al Museu Morera unes quantes teles que són el reflexe de la via seguida envers la recerca de la bellesa pictòrica.

No us costarà pas gaire d'endevinar que és l'obra d'un jove ple de fe en el seu art i posselt d'un entusiasme fervent per la renovació de fórmules capaces de dir tot lo que els ulls admiren i el cor sent al fer contemplació de les coses del món. Porta és un pintor efectivament jove, fill de la muntanya aranesa, transplantat en plena formació al mig del balibull de Montmartre, on alimentà la seva ànima de teories modernes, les quals, adoptades per ell perden, sense que ben bé se'n doni compte, tot el verí devastador que podien contenir en llur origen.

Cézanne, el pintor que més bé ha dit, en pintura, les dimensions de les coses, respectant les qualitats i fent seves les lleis d'harmonia colorística, per depurar-les fent-les més sòbries, no és pas estrany que hagi estat una flita lluminosa, enlluernadora dels esperits

sensibles, com En Porta, que desitjaven sobreposar-se als abusos dels vibracionistes, tristos continuadors de l'obra incompressa i abnegada dels pintors de l'escola de Batignolle. Cézanne, però, qu:

fou un dels més dignes enarboloradors de la bandera de renovació es va veure prompte entornat per un estol de cridares que ben aviat no deixaren oir les doctrines sanes del mestre, ofegant-les amb llurs esbufecs rabiosos més aviat fills de la impotència que del raonament, proscrients contra de tota mena d'equilibri.

Ben difícil havia d'ésser per a un jove ardit, anar de cop a cercar orientacions noves a la mateixa font d'on brollaven i saber trobar el broc de l'aigua sanitàosa ben amagat per entre les filtracions impures que no fan sinó

enllotar la corrent, que de purificadora esdevé corruptora; i En Porta el trobà i s'assedegà en ell venint després a tancar-se al seu recó muntanyenc i treure'n el profit esperat.

Des dels caps de gitanes, voluptuosament pintats, amb grassor de matèria i amplitud de

Reproducció d'una clau de la Seu vella, que figurà en l'exposició de fotografies celebrada per l'Ateneu

pinzellada, fins a aquestes anotacions sintètiques dels volums components del paisatge. En Porta ha passat per tota aquesta pila de contactes perillosos que ha pogut vèncer gràcies a portar dintre seu una veritable, una enèrgica ànima de pintor. Ell estructura les coses despreciant els petits detalls, però mai desprecia el matís, per fi que sigui, que l'ajuda a la construcció del volum.

Vol fugir de la visió pintoresca però no s'aparta de la visió pictòrica.

En Porta és, doncs, un pintor que cal anotar-lo com esperança prompta a esdevenir una falaguera realitat.

No esperem a que ens ho diguin els de fora de casa, felicitem-nos ja de què sigui nostre.

ARGOS.

FOTOGRAFIES DE LA SEU VELLA

Verament interessant fou l'exposició de fotografies de la Vella Seu que presentà Josep O. Combelles, i a través de les quals hom podia constatar la necessitat de què la vella fabrica medieval sinó retornada al culte, avui difícilíssim, al menys sia conservada amb aquell venerable respecte que devem a les manifestacions d'art d'altres temps i més si aquestes assenyalen fites històriques trascendentals en la vida del poble.

En quant a la part tècnica, direm únicament que s'han vençut moltes dificultats i que l'exposició resultava d'un fort interès arqueològic.

FOTOGRAFIES DE SILVI GORDÓ

Una rica varietat de fotografies de les valls pirinenques i dels passos més bonics del Montsec ens revelaren ensems que la bellesa de l'alta muntanya catalana, la tècnica formidable que l'expositor senyor Godó posseeix.

Veure bells indrets i dirigides ses impressions fotogràfiques per un veritable artista, ofereixen a l'espectador que els contempla un encís que hem d'agrair a aquest jove artista.

De l'homenatge al Canonge Collell

Un homenatge silenciosament sorollós fou el de Mestre Collell. Tota la premsa catalana hi estava representada en ses més altes valors; tot el jovent de Catalunya s'arborava d'entusiasme davant la testa venerable del vell apòstol; els catalans tots sentien en la persona de l'il·lustre Canonge, els neguits i les cobejances de la terra nostrada, i el goig i l'alegria de nostres camps amarats de blavor mediterrània.

Seixanta anys de periodisme! Bella lliçó de constància, tothora exemplar i avui necessària.

A l'entorn d'aquest venerable canonge, exemple de laboriositat i de constància, s'aplegaren el 22 del propassat maig els més genuïns representants de les lletres nostrades per a premiar dignament les seves virtuts. I ha estat una simbòlica ploma d'or, costejada per la premsa catalana, l'ofrena que li recordarà l'homenatge que en aquest dia li reté Catalunya.

Catalunya, amb encoratjadora freqüència, homenatja els seus fills. Per ço aquests honoren la seva terra, més encara quan hi ha circumstàncies que pretenen afeblir la seva espiritualitat.

Felicitem novament a l'honorable canonge vigatà, mossèn Jaume Collell, palesant alhora nostre doble agraïment a l'estimat Bertran i Pijoan per la iniciativa que tan bé ha reeixit, i per haver-nos ensems fet la mercé de representar VIDA LLEIDATANA en els actes de l'homenatge.

Les publicacions R E F R A N E R

«La Cuca»fera»

La Biblioteca Damisel la acaba de publicar un nou volum que constitueix un quadro de la vida barcelonina sadoll d'aquell ambient típicament ciutadà que tenen les obres més reeixides del popular costumista, Clovis Eimeric.

En aquesta novel·la s'hi troben la gala-nura i la frescor d'un diàleg castís i espontani amb escenes pintorescament còmiques i de bona llei, les quals no desmereixen el vigor de l'acció sentimental i dramàtica que s'hi descapdella.

«Llegiu-me», la popular revista barcelonina, publica en el seu número del mes de maig un selecte recull de contes, novel·letes i poesies de les nostres millors signatures, alternades amb altres de prestigi universal.

Dóna la llista completa dels premis extraordinaris del concurs-enquesta que ha organitzat, entre els quals, a més de mil pesseres en metàl·lic, figuren diferents objectes de no escassa valor.

— La important «Revista d'Olot» és un fort exemplar de continuïtat i de superació. El darrer número arribat a nosaltres, que és el corresponent al mes d'abril, conté extens sumari, en el que hi ha uns bells articles a propòsit del Canonge Collell, de Vich. En aquest número trobem, a més, augmentades les planes destinades a informació gràfica. És una publicació que es fa a cada nou número més interessant.

— Amb motiu de l'homenatge que el periodisme català ha retut suara al Dr. D. Jaume Collell, pels seus seixanta anys de vida periodística, «Gazeta de Vich» ha editat un número extraordinari en el qual hi són abundants els fotograts de l'homenatge i autògrafs de distingides personalitats.

Es llàstima, però, que aquesta interessant publicació segueixi en l'escriptura unes normes antiquades i en desús.

— La novella revista «Arts i lletres» ha publicat el seu número 3 a la vista del qual hom s'adona de com va prenent seriositat i consistència.

L'Editorial és fet a la memòria de D. Magí Morera i Galicia i reproduïx la poesia d'aquest «El campanar de Lleida».

— Entre la premsa diària comarcal, cal esmentar l'esforç i la superació que assenyalen «El Pla de Bages», de Manresa, i «Diari de Mataró».

— «Acció» i «Gazeta de Vilafranca» mantenen un to altament espiritual.

XX

De l'amistat

1. — Qui té amics, té fatics
2. — Val més un bon amic, que el millor parent.
3. — Com més amics, més clars.
4. — En dient les veritats, es perden les amistats.
5. — Tingues amics, si vols tenir enemics.
6. — Dels amics es treuen els ardits.
7. — L'avar ric, no té parent ni amic.
8. — No és amic qui vol la capa de l'altre amic.
9. — Dels amics es treuen les pessetes.
10. — A l'amic i al cavall, no cansà'l.
11. — Dntre amics i entre soldats, els compliments són excusats.
12. — Amics fins al cel, a la bossa no hi toquem.
13. — Amic reconciliat, enemic doblat.
14. — Compte i raó sostenen l'amistat.
15. — Tramontana no té abric, i home pobre no té amic.
16. — En el llit i en la presó, coneixeràs ton companyó.
17. — Amics fins als ocs, a la bossa no mhi tocs.
18. — Amistat per interès, no dura perquè no ho és.
19. — No es coneix millor amic, que dinar en lo bolsic.
20. — Amic i trasto que no serveix, al carrer.
21. — Qui té amics, no dorm.
22. — Gat sobre bacó, no vol companyó.
23. — A l'amic prova'l primer ans no l'hagis menester.
24. — És doblada l'amistat que es fa en senyal d'amistat
25. — L'amistat en un costat i l'interès en altre.

J. ANYELL.

Revisat per la censura governativa

NOTICIARI

La mort d'En Magí Morera. — El dia 7 de maig s'efectuà l'enterrament de l'immortal poeta i exemplar ciutadà Magí Morera i Galficia. VIDA LLEIDATANA té ja en premsa el número extraordinari que li dedica, en el qual hi serà amplament estudiada la personalitat que Catalunya ha vist perdre, motiu pel qual avui només donem el nostre condol als seus familiars i a la ciutat tota.

Sopar d'homenatge. — El propassat dia 21 de maig es celebrà a la fonda d'Agramunt el sopar que uns amics de la Gala Ciència ofrenaren al poeta triomfador en els Jocs Florals de Barcelona, celebrats darrerament, nostre dilecte amic i col·laborador, En Josep Estadella i Arnó. L'acte, que com pot suposar-se transcorregué amb molta cordialitat, aplegà una setantena de persones, havent ofert l'homenatge el senyor Miquel Fontanals, Director del Museu Morera i President de l'Ateneu. L'homenatjat regreà la prova de simpatia que se li donava amb un bell parlament, en el qual dedicà un record a En Magí Morera i Galficia. Després recità les composicions premiades.

Esperem que la musa del nostre amic ens aplegui novament a tots, en dia no llunyà, per tal de celebrar el seu mestratge en Gai Saber.

Exposicions. — L'Ateneu organitzà durant els dies de festa major, tres exposicions, de les quals en donem compte en altre lloc, en aquest mateix número.

Sardanes. — Durant la passada festa major, la cobla «Barcelona» donà varies audicions de sardanes, entre les quals n'executà dos de nostre concitadà En Josep Pinyol, per qual motiu ens plau felicitar-lo.

Hoste il·lustre. — Ha estat a Lleida, el catedràtic de la Universitat d'Harvard (Estats Units) Mr. A. Kingsley Porter. Entre altres visites que feu, anà a veure la Seu vella.

Concursos musicals. — L'Orfeó Català acaba de publicar el cartell del VI Concurs musical (Fundació Concepció Rabell i Cibils, Vda. Romaguera) en el qual s'atorgaran dos

premis de 1000 pessetes a les dos millors col·leccions de cançons catalanes. El terme d'admissió caducarà per tot el dia 15 de febrer de 1928.

Sessió d'homenatge. — La càtedra de literatura de l'Escola Normal de Mestres ha volgut honorar la memòria de mossèn Jacint Verdaguer dedicant-li una sessió en la qual el professor, senyor Jesús Sanz, llegí i comentà fragments de «L'Atlàntida», el poema immortal.

Ricard Vinyes. — Amb ocasió de prendre part en un concert, ha fet estada a Lleida l'eminent pianista lleidatà Ricard Vinyes i Roda, el qual, com recordaran els nostres lectors, prengué part a una festa d'un gran sabor terral que tingué lloc al Conservatori de París.

Entre les moltes proves d'afecte que ha rebut durant la seva estada entre nosaltres, cal esmentar l'acte que celebrà la «Unió Musical», el dia 15 de maig, col·locant el seu retrat, juntament amb el d'En Granados, a la galeria de músics eminents, fills de Lleida, que suara inicia.

Conferència. — Amb remarcable èxit, el doctor J. Armengol de Llano donà al Centre de Dependents la seva anunciada conferència entorn del tema «El problema social de les malalties venèries».

El P. Serrat a l'Ateneu. — El Superior de la Residència a Lleida dels PP. Jesuïtes, ocupà la càtedra de l'Ateneu el propassat dia 24 (fou ajornada en la data que donàvem en el número anterior, per la mort d'En Magí Morera i Galficia) descapdellant el tema «Les manifestacions de l'espiritualisme modern».

L'Orfeó *Nova Tàrraga. — Aquesta notabilíssima agrupació artística cooperà molt encertadament al concert que donà Ricard Vinyes en la passada festa major.

Excursió. — El darrer diumenge de maig verificà la seva anunciada excursió a Tarra-gona el Centre Excursionista.